

MAGGIOR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 25.— VIDEV, 16. - 30. JUNIJA 1953. Leto IV. — Štev. 67
UREDNIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm - Udine Naročnina: letna 500.— ltr, 6 mesečna 300.— ltr.

A kaj iz vas, a kaj tedaj pa bode,
nesrečne podle, klete-kukavice,
ve, ve, na pol dušice,
ki zapustilvi brate,
in narodnost in krilo majke Slave,
zastavo svojo ste boječ izdali,
iz labora zbežali
nepravdi ste vклонili grešne glave?

Ivan Trinko

Mi gremo naprej

Volilna borba od 7. junija je zaključena z rezultati, ki so že vsem znani. Izid te ostre borbe je povzročil zagrenjenost in veselje. Zagrenjenost pri tistih strankah, ki so hoteli na prevarantski način vzpostaviti v Italiji vikturo, veselje pa pri ljudstvu, ki je preprečilo to namero. Nam ni treba biti zagrenjeni, nimamo pa tudi ne vzroka za kakšno posebno veselje, ker je bilo naše zadržanje v zadnji volilni kampanji negativno nasproti vsem italijanskim političnim skupinam.

Tako nas sedaj napadajo vse stranke. Poraženi nas dolžijo, da smo pomagali zmagovalcem, zmagovalci pa s svoje strani trdijo, da smo pomagali sedanjim poražencem. Niti ena, niti druga skupina pa noče priznati, da ima tudi naše ljudstvo pravico do enakega postopka, kakršnega so deležne druge narodne manjšine v Italiji. Tako je ostalo vse pri starem in naš položaj je prav tak, kot je bil tik pred volitvami. Vsakdo si želi glasove našega ljudstva, njegove pravice pa noče nihče priznati.

Ne bomo peli slave. Vendar pa tokrat tudi mi nismo bili premagani. Glasovi, ki so jih dali volivci v Beneški Sloveniji italijanskim strankam, so in ostanejo glasovi slovenskih volivcev, ker se ni nič spremenilo v njihovi zavesti. Oni še vedno govorijo v slovenskem jeziku in se še vedno smatrajo za Slovence.

Obnavljanje pravljice, da se je naše ljudstvo odpovedalo svojemu jeziku, svojim šegam in navadam in svoji narodnosti s tem, da je glasovalo za italijanske stranke, pomeni toliko, kot če bi trdili, da so se milijoni Italijanov, ki žive v ZDA, odrekli svoji narodnosti, ker so volili za Eisenhowerja ali Stevensona. Da se je naše ljudstvo odpovedalo svoji slovenski narodnosti se bo lahko govorilo samo, kadar naši ljudje ne bodo več govorili v tem svojem materinskem jeziku.

Kaj takega pa se ne bo zgodilo, ker

je naše ljudstvo dovolj močno, da se ne bo odreklo svoji narodnosti. Če v 86 letih narodnega in gospodarskega zatiranja ni klonilo in ni sprejelo italijanske asimilacije, je to dokaz, da je ni sile, ki bi ga lahko uklonila. K temu neovrgljivemu dejstvu pa se je pridružilo danes še drugo. Po 86 letih je naše ljudstvo našlo v sebi dovolj poguma in sile, da je začelo borbo za ponovno pridobitev svojih narodnih pravic tudi na političnem polju. Dokaz temu so prav volilni rezultati teh zadnjih volitev, 1.825 belih in neveljavnih glasovnic, ki so jih naši ljudje vložili v volilne skrinjice v znak protesta proti rimski vladi, ki ni dala Slovincem v videmski pokrajini, zlasti pa onim v Beneški Sloveniji, šole v njihovem materinskem jeziku, deželno avtonomijo in tako zakonodajo, ki bi zaščitila slovensko manjšino v Italiji.

Ni mnogo takih glasovnic, zato so pa dragocene. To so glasovnice zavednih in naprednih ljudi, ki so v imenu vsega našega ljudstva izjavili, da je dovolj politike raznarodovanja in preganjanja. In če se dobi še kdo, ki si predstavlja, da bo lahko s silo uklonil naše ljudstvo, mu povemo, da je v zmoti. Zgoraj navedena dejstva služijo kot najboljši dokaz za to.

Mi pa bomo nadaljevali našo pot in ne bomo šli nazaj niti za korak, ker smo prepričani, da se borimo za sveto stvar, za stvar vsega našega ljudstva. In prav ta zavest o pravičnosti naše stvari nam daje moč in pogum, da vztrajamo v tej gigantski borbi, ki ji ni primere v vsej zgodovini ljudstva Beneške Slovenije.

Rimsko vlado pa tokrat še enkrat pozivamo: Dajte našemu ljudstvu vsaj take pravice, kot so jih deležne druge narodne manjšine v Italiji, če nečete, da bo morda že jutri naše vprašanje iz notranjega postalo vprašanje mednarodnega značaja. Držite se obvez mirovne pogodbe in spoštujte določila republikanske ustave, zlasti zato, ker je ta sad borbe tudi našega ljudstva.

Samo združeni bomo močni

Večinski volilni zakon s formulo 50% + 1, ki si jo je izmislila krščanska demokracija, da bi si zagotovila absolutno večino v poslanski zbornici, ni prišel do veljave. Vladno stranko je zapustilo skoraj dva milijona volivcev, njeni socialdemokratski zavezniki so izgubili nad eno tretjino volivcev iz leta 1948, dočim so liberalci in republikanci skoraj popolnoma izginili iz italijanske politične pozornice.

Levica pa je nabrala skoraj deset milijonov glasov in tako narasla skoraj za dva milijona v primeru z letom 1948. Tudi monarhisti in neofašisti so dosegli lep volilni uspeh v primeru z zadnjimi političnimi volitvami. Zato bomo imeli v novi zbornici tako razmerje med strankami, da ne bo mogel nihče vedriti in oblačiti kot se je godilo v zadnjem petletnem obdobju, ko so imeli demokristjani absolutno večino v zbornici.

Ta sprememba nas navdaja z upanjem, da bi se mogle tudi pri nas izvršiti številne spremembe. Vendar si pri tem ne delamo iluzij, ker če je res, da je prišlo v Italiji do neke politične spremembe, ni bilo nikakršne spremembe v odnosu nasproti nam od strani tistih, ki bodo sestavili novo vlado. Vsekakor pa je pozitivno dejstvo, da ne obstoja več politični monopol kot ga je imela zadnjih pet let ena sama stranka. V novem parlamentu bomo imeli tri skupine poslancev. Demokristjane, ki so še vedno najbolj številna skupina, poleg njih pa na eni strani socialkomuniste, na drugi pa monarhofašiste. Če bo hotela sestaviti stalno vlado, bo morala krščanska demokracija iskati zaveznika na eni ali na drugi strani. Dokler pa bo v zbornici tako stanje, da bodo morale stranke za sestavo vlade iskati medsebojnega sporazuma, bomo tudi mi imeli večjo svobodo delovanja in bomo lahko nadaljevali naše razčiščevalno delo med našim ljud-

stvom, ki se povečini še vedno pusti vplivati od puhlih fraz raznih »meserjev« katerih glavni cilj je, da bi popolnoma zabrisali slovenski značaj Beneške Slovenije.

Omeniti pa moramo še neko novost, ki je za nas zelo važna. V novem parlamentu so ojačene tiste sile, ki so se izrekle za deželne avtonomije in novi politični položaj, ki je nastal po volitvah, bo prisilil tudi demokristjane, da se bodo povrnili na svoje pozicije izpred leta 1948 v tem vprašanju. To nas navdaja z upanjem, da bo tudi Furlanija končno deležna tiste deželne avtonomije s specialnim statutom za slovensko narodno manjšino, ki je predvidena v čl. 116 republiške ustave.

Z doželno avtonomijo bo naše ljudstvo pridobilo tiste pravice, ki jih že uživajo druge narodne manjšine v Italiji. V okviru deželne avtonomije smo prepričani, da bodo bolj upoštevali naše mnenje, ker ne bo več upravljal našo deželo in vršil kontrolo nad njo kakšen prefekt, ki prejema svoje ukaze direktno od nekoga policijskega ministra. Takrat bomo imeli svoj lastni deželni parlament, v katerem bodo sedeli furlanski predstavniki, katerim se bodo lahko pridružili naši zastopniki, saj je število naših volivcev več kot dovolj veliko, da si jih bomo lahko izvolili.

Slovinci ki živimo v Italiji pa ne smemo pozabiti še ene zelo važne stvari. Naša narodna manjšina bo lahko uveljavila svoje pravice samo pod pogojem, da se ne bo pustila deliti.

Zavedamo se, da je naša usoda povezana z usodo Slovencev na Goriškem. Zato smo sprejeli in odobravamo stališče, ki so ga zavzele slovenske politične organizacije pri zadnjih volitvah. Vendar naj si zapomnijo naši bratje na Goriškem, da je tudi njihova usoda povezana z našo in da je njihova usoda odvisna predvsem od ljudstva v Beneški Sloveniji, ker prav tu živi najštevilnejša in najbolj kompaktna skupina Slovencev in Italijev. Dokler pa bodo goriški Slovinci, ki imajo dobro razvito narodno zavest, živeli v medsebojni razprtiji, bodo s tem napravili le uslugo našim sovražnikom, ki s strahom gledajo na porajanje in razvoj narodne zavesti v Beneški Sloveniji, tiste narodne zavesti, o kateri so mislili, da je pokopana že od leta 1866.

Naj bo torej odločitev DFS in SDZ za oddajo belih glasovnic tista osnova, na kateri naj se združijo vsi Slovenci pod Italijo v eno samo družino nad vsemi političnimi ideologijami. Taka enotnost bo dala novih moči in novih pobud na-

šemu ljudstvu. Iz take enotnosti bo naše ljudstvo črpalo vzgled, da bo tudi ono začelo težiti k skupnemu delu in skupnemu nastopu z goriškimi Slovenci, kar bo brez dvoma odločilno vplivalo na italijansko politično tehtnico v naših dveh pokrajinah.

PRI NAS IN PO SVETU

ZAHODNA NEMCIJA IN ITALIJA bosta obnovili redni potniški ladijski promet z Japonsko, ki je bil prekinjen ob izbruhu druge svetovne vojne. Medtem ko je prva italijanska potniška ladja že pristala v japonski luki Nagoja bo z nemške strani vzpostavljen promet z Japonsko letos avgusta.

MEDNARODNI SESTANEK ZA SREDOZEMSKO TRGOVINO — V Palermu na Siciliji bo od 27. do 29. junija mednarodni sestanek za sredozemsko trgovino. Eno izmed napovedanih poročil bo obravnavalo tudi možnosti ustanovitve ekonomske unije za dežele ob Sredozemskem morju.

ITALIJA ZAHTEVA ZLATO — Italijanska vlada je pozvala mednarodno sodišče v Haagu, naj ji dodeli 2300 kg zlata, ki so ga Nemci ob umiku, leta 1945, odpeljali iz Rima. Italijanska vlada trdi, da je to zlato v Franciji, Britaniji in ZDA.

MED GRŠKO VLADO IN ITALIJANSKIM POSLANIKOM V ATENAH so bila izmenjana pisma s katerim se ukine člen 708 mirovne pogodbe med Italijo in Grčijo pod pogojem, da plača Italija Grčiji odškodnino 3 milijarde lir.

KRONANJE ANGLEŠKE KRALJICE — Dne 2. junija je bilo v Londonu izredno slovesno kronanje mlade angleške kraljice Elizabete II. V Londonu so prispele ob tej priložnosti predstavniki Britanske skupnosti in posebna odposlanstva iz tujih držav.

VIZUM ZA NEMCIJO ODPRAVLJEN — Nemško diplomatsko zastopstvo v Londonu je obvestilo britansko vlado, da bo nemška zvezna vlada s prvim julijem ukinita pri potovanjih v Nemčijo vizum za pripadnike držav članic Evropskega sveta in Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje za obiske do treh mesecev.

ZAKONCA ROSENBERG USMRČENA — Julius in Ethel Rosenberg sta bila usmrčena na električnem stolu, ne da bi pred smrtjo podala kako izjavo.

Potek volitev v Beneški Sloveniji

Vsi časopisi so se podvzivali z objavo volilnih rezultatov in s komentarji, ki so bili prirojeni tako, da so pokazali uspeh njihove stranke. Tudi mi smatramo za potrebno, da v tej številki, ki je izšla z majhno zamudo, pojasnimo kako so volili beneški Slovinci.

Predvsem moramo poudariti, da je bil pri nas zelo velik odstotek tistih, ki so se vzdržali volitev in da imamo v tem oziru rekord v vsej državi. Število tistih, ki niso šli na volišče je jasno razvidno iz razpredelnice, ki jo objavljamo na drugem mestu. To so podatki, ki smo jih dobili od prefektore in torej držijo. Obe-

nem naj bodo ti podatki v pouk tistim županstvom, ki nam jih sama niso hotela dati morda v upanju, da bodo na ta način prikrije resnico.

Takoj pa moramo pristaviti, da podatki, ki nam jih je dala prefektura, ne prikazujejo v celoti dejanskega stanja. V seznamu volilnih upravičencev n. pr. niso vpisani policisti, finančni stražniki in predsedniki posameznih volišč, ki so volili po naših vaseh. Število teh volivcev znaša po približnih cenitvah okrog 10 odst. glasov, ki so bili oddani raznim strankam v naši deželi.

veselili. Dejstva govore, da so razne stranke zbrale v Beneški Sloveniji kmaj 60 odst. glasov volilnih upravičencev. To je primer, ki mu ga ni para v robeni drugi italijanski pokrajini. Nasprotna propaganda bo gotovo skušala opravičiti tako nizko udeležbo pri volitvah z izgovorom, da je temu krivo veliko število odsotnih izseljencev. Taki izgovori pa nikakor ne morejo držati ker (Nadaljevanje na 2. strani.)

Primer Tajpane

Za primer take ocenitve smo vzeli volilne podatke iz tajpanske občine. Iz števil, ki nam jih je dala na razpolago prefektura, je razvidno, da je bilo tam vpisanih v volilne imenike 2.040 volivcev. Če seštejemo število vzdržanih, prazne ali uničene glasovnice, ter tiste, ki so bile oddane raznim strankam, pridemo do števila 2.127, ali 87 glasov več, kot pa je bilo vpisanih volilnih upravičencev.

Ko smo zahtevali pri občinskem volilnem uradu pojasnilo o tej zadevi, so nam odgovorili, da pripadajo novi volilci, ki niso bili v seznamu, policiji, finančnim stražnikom in predsednikom posameznih volišč, kateri nimajo stalnega bivališča v tej občini. Na podlagi volilnih podatkov tajpanske občine lahko

torej z mirno vestjo računamo, da je približno 10 odst. glasov, ki so bili oddani za razne stranke, bilo oddanih od ljudi, ki niso iz naših krajev.

Po uradnih podatkih je bilo približno 21 odst. volivcev, ki so se vzdržali glasovanja. Tem moramo torej dodati še 10 odst. tujcev, ki so glasovali pri nas in tako pridemo do 31 odst. domačih volilnih upravičencev, ki niso volili. Če k temu prištejemo še 9 odst. praznih in neveljavnih glasovnic, ki so jih oddali naši volivci, pridemo tako da zaključka, da je 40 odst. volivcev v Beneški Sloveniji odreklo svoje zaupanje raznim italijanskim strankam.

Spričo teh števil naši nasprotniki nimajo prav nobenega razloga, da bi se

ZAKASNELI POTNIKI — De Gasperi in njegovi sopotniki so ob objavi volilnih rezultatov z grenkobo ugotovili, da jim je spodletel načrt o večinski premiji v parlamentu.

BRDO

Pokrajinska uprava (Amministrazione provinciale) je končno dala dan mau fond za inglerjati cjesto, ki od Cente na peje tu Beli potok, skuozdre našo dolino. Tej, ki smo večkrat pisali, ta cjesto ne ba tu tjeih zadnjih timpah zapuščen an tu več krajah te bo težko po njej voziti.

Ce njeso bi naši judje pokazali zobe njeso bi nič šče dali. So koventale 200 fjerim naših judi, ki so poslali pokrajinski upravi za protestati, drugače njeso bi šče se naordali za nam dati soule. Potem no pravijo, ki autoritat na má dičar an na se močno interesá za naše vasi.

DORIFERA NE SE PARKAZALA — Zadnji dni so naši judje zlo preukupani zuj tegá, ki ne se parkazala spekat dorifora po naših njivah. Judje so zapustili usako drugo djelo za se dedikati za uničiti tega škodljivega uauca, ki lani e narecu par nas tikaj veliko škodo. To se kalkulá, ki lani smo mjeli zuj dorifore uničenih najmanj 400 kuintalje krompirja.

TER — Pred dnevi so šli tu Francijo na skupina naši djeloucu, ki so bi okupani kot gozdarij tu Savoiji. Tu tjeih krajah no če djelati fin do prihodnje jeseni za potem se varniti h svoji hiši an z uodanjem, ki so ga nardili morjeti uon čez zimo pomati sve fameje. Usjem djeloucem ve auguramo pouno srenče.

PRAPOTNO

PRAPOTNO — U našim kamune je dosti kmetu, ki imajo posestva onstran konfina. Za dobit dvolastniško dovoljenje imajo velike težkoče zavoj velike buorokracije, ki je nastala u zadnjih cajtah. U dostih primjerih dobi samo hišni gospodar dovoljenje, ostali člani družine pa ne. Gospodar sevjeđa sam ne more obdjelovat svoje zemlje an zatuo tam zemlja ni dobro obdjelana ali je pa popounoma zapuščena. Oblasti bi morle to zadevo razrešit na tako vižo, de je dano dovoljenje cjeli družini, ki poseđuje na drugi strani konfina zemljo.

SOVODNJE

TROMUN — Pred kratkim je umrú naš vaščan Petričić Miha, star 73 ljet. Ranik Miha je biu še zdrou an močan mož čeglih je imeu sedem križou na rame. Ta dan, ko je umrú, ga je zadjelo slabo po vasi an ljudje so ga pobral an parnesli damú na njegovo posteljo, na katjeri je hitro potlé umrú. Naj mu bo lahka domača zemlja.

NEURJE AN TUCA — Tudi našo vas je zlo prizadela tuča, posebno tistim kmetom, ki imajo svoje njive na južni strani vasi. Tudi voda je odnesla an sprala po njivah to narbujošo zemljo an zatuo bo ljetošnji puojški pardjeljek zlo slab. Troštamo se, de oblasti nas ne boju pozabile an de nam boju pomagale, zak drugač ne vjemo kakuo bomo mogli dočakat prihočnje ljetine.

GRMEK

DOLENJE BRDO — Vogrič Terezija iz naše vasi je rodila čečico. Par karstu so ji dali ime Velja Marija. Družini naše čestitke, malí Mariji pa želimo, de bi rastla zdrava an srečna

PLATAC — Nesreča nikdar ne spi —

REZIJA

Pospešimo turizem v naši dolini

Naša dolina, ki slovi po svoji izredni prirodni lepoti, prekrasni legi in lepim sprehodih na bližnje gore, ki jo obkrožajo, bi mogla imeti mnogo bolj razvit tujski promet, kot ga imata Karnija in Kanalska dolina, ki se nahajata v taki legi kot naša dolina. Lansko leto je bilo pri nas sicer dosti izletnikov saj so bili vsi prostori hotelov in privatnih hiš v vseh poletnih mesecih stalno zasedeni. Seveda bi jih bilo lahko še mnogo več, če bi bili mi turistično bolje organizirani. Hoteli premalo skrbijo, da bi pripravili tujcem ugodnosti kakršne jih nudijo drugi letovišarski kraji. Rečemo lahko, da razen hotel lastnika Pugnattija, nudijo malo ugodnosti. Prav bi bilo, da bi ostali lastniki javnih obratov posnemali tega dobro vpeljanega hotelirja. Ta malobrižnost prinaša seveda veliko škodo ne samo lastnikom javnih obratov ampak vsej naši dolini.

Ne smemo pozabiti, da so naše vasi že dobro poznane med meščani Vidna, Gorice in Trsta. Prepričani smo, da bi bilo vedno več tujcev, če bi našli tu vse udobnosti, ki jih mora nuditi današnja

IZ NAŠIH VASI

Telikrat je zadjela našega vaščana Franca Kanalaca. Franc je biu pred njeko hišo svojih parjatelju an je kar na neglo omedleu an padu na tla. Parjatelji so ga hitro pobral an mu dal parvo po-

našim kamune postavju poštni oficij, ki ga njemamo še. Mi, ki imamo ljudi po svjetu pišemo dostkrat an zatuo nam je tud narodno zgubjat cajt za iti no rakomandano djelat do Sv. Lenarta, ki je

SV. PETER SLOVENOV
Kako so votali u našim kamune

Na votacijoni 7. junija so par nas votali takole: PCI 132; MSI 108; PSI 154; PLI 8; PRI 4; Autonomia socialista 30; PSDI 171; DC 941; PNM 113; ADN 5; Bele škeđe 40; neveljaune škeđe 89.

U našim kamune so narbuju narastili voti od PCI an PSI. Tista dva partija, ki so šli skupaj na votacijoni pred dvema ljetoma so u našim kamune imjel samo 46 votou.

SARZENTA — U naši vasi se je pojavila slinouka (afta). Oblasti so zaenkrat prepovjedale, de bi se žvino gonilo iz vasi.

SV. LENART SLOVENOV

Je umrú u Belgiji Alojz Lavretič iz Dolenje Mjersse

Dne 23. maja je smart nanag poklicala na drugi svet bardkega moža Luiza Lavretiča, ki že več ljet prebiva s svojo družino u Aiseau pri Tamines (Belgija). Tu jami, ko je djelu, mu je pred očmi ubilo njega kompanja an parjatelja. Biu je zlo žalostan an se ni dobro počutiu. Šu je na pogreb parjatelja an je pomagu, de so ga lepou pokopali. Potlé se je ču še buj slabo an kar je paršú damú, žená je use nardila za mu pomat, na žalost pa njega ura se je iztekla an malo potlé je umrú.

Ranik Luiz Lavretič (Ruskič) je biu doma iz naše vasi. Priženiu se je u Kravarju. Skoraj 20 ljet je z ženo lepou živu an sta imjela 5 otrok. Pred ljeti jim je padla adná čečica po štangah an se ubila. Sada, ranik Luiz zapušča 45 ljet staro ženo s 4 ljet staro čečico, dno drugo, ki ima 7 ljet, puoba starega 15 ljet an hči, ki ima 19 ljet. Doma u naši vasi ima brata an tri sestre. Adná sestra je pa u Franciji.

Usi, ki so rankiga poznal, ga buodo

GORENJI BARNAS — Naša vas je bla zio prizadeta od tuče. U 15. minutah je padlo približno 10 centimetru tuče. Škoda, ki so naši kmeti utarpjel je zlo vlička, zak je uničilo use pardjelke. Ce oblasti ne pridejo na pomuoč prizadetim knetom, ljetos par nas bo velika mizerja.

Družini Černoja Ermeneglidu se je rodila čečica. Ta je parvirojenc, ki je družino razveselilo an mi mu želimo puno zdravja an sreče.

DREKA

Trinku Evgenu, ki biva že več ljet u Belgiji, je žena pred kratkim povila hčerko, kateri so par karstu dali ime Loreta.

BELI POTOK

BELI POTOK — Dne 13. tega meseca smo praznovali sv. Antona. Ob tej priliki je bila pri ras velika sagra na katero je prišlo več tujcev. Tujcem so najbolj ugajali naši tradicionalni ples. Ce bi bilo lepo vreme bi sagra sevjeđa lepše uspela.

Izid volitev v Beneški Sloveniji

OBCINA	Vpisani v volilne sezname	Volilo	Glasovi oddani strankam	Bele in uničene glasovnice	Volilci, ki se niso udeležili volitev
Rezijska	2.113	1.789	1.600	189 11%	324 15%
Tipana	2.040	1.627	1.492	135 7%	413 20%
Brdo	1.721	1.237	1.103	134 12%	484 28%
Sv. Peter Slovenov	2.088	1.795	1.666	129 7%	293 14%
Podbonesec	2.492	2.026	1.879	147 7%	466 19%
Sovočnje	1.335	947	859	88 9%	388 29%
Dreka	938	643	604	39 6%	295 31%
Grmek	1.173	821	736	85 10%	352 30%
Sv. Lenart Slovenov	1.605	1.326	1.204	122 9%	279 17%
Srednje	1.352	994	902	92 9%	358 26%
SKUPAJ (čisto slovenske občine)	16.857	13.205	12.045	1.160 9%	3.652 21%
Gorjani	1.017	771	739	32 4%	246 24%
Neme	3.081	2.562	2.423	139 5%	519 17%
Ahten	2.315	1.896	1.802	94 5%	419 18%
Fojda	3.212	2.644	2.440	204 8%	568 18%
Torjan	2.184	1.868	1.728	140 8%	316 15%
Prapotno	1.217	1.115	1.050	56 5%	102 8%
SKUPAJ (mešane občine)	13.026	10.856	10.191	665 6%	2.170 16%
SKUPAJ (slovenske in jezikovno mešane občine)	29.883	24.061	22.236	1.825 7,5%	5.822 20%

muoč, potlé so ga muorli pejat u čedadski špitau, kjer so ga zadaržal, zak je imeu veliko rano na glavi an so mu muorli nardit 14 štihou. Želimo mu, de bi hitro ozdravu.

LJESA — Kot usako ljetu so tud ljetos naše fare spoinili objubu za iti na romanje na Staro goro. Objuba je bla izpolnjena dne 14. telega mjesca. Na Staro gori so naši pjeuci lepou pjel u cjevki na čast Materi božji slovenske cerkvene pjesmi. Radi so jih poslušali tud Furlani.

SREDNJE

NEREDNO DOSTAVLJENJE POŠTE

Že dugo cajta naši ljudje kumrajo, de jim pošta ne pride u pravim cajtu u roke. Pcpraševal so že po poštnih oficijah, če jo tam zadaržujejo ali kaj je temu krivo, de pride kar tri ali štjer dni buj pozno, ko bi morala. Tud priporočena (rakomandane) pisma pridejo glih takuo pozno an večkrat se dogodi, de človek je biu vabljen priti u Videm ali u Čedad an zavoj tega, ki pošte ni u pravem cajtu dobiu, ni mogu iti.

Zatuo prosimo oblasti, naj bi tisto rječ uredil, še buojš pa bi blu, de bi se u

deleč več kot emu uro hodenja.

GNIDOVCA — Žena Picrina Jurmana, ki djela u belgijskih rudnikih, je pred kratkim rodila puobča. Par karstu so mu dal za ime Štefan.

TARBIJ — Juhov puob (Bepo Garbac), ki djela u Belgiji se je pred kratkim ponesrečiu s motorjem. Odpeljali so ga u špitau, ker je biu hudo ranjen u glavi.

Protest našega ljudstva je bil torej

Potek volitev v Beneški Sloveniji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

je dokazano, da je vsaj 2.000 volivcev, ki niso šli na volitve in se tako odzvali našem pozivu naj odrečejo zaupanje vsem italijanskim strankam kot protest, zaradi narodnega zapostavljanja in diskriminacije, ki jo vlada izvaja v naši deželi. Seznam volivcev, ki niso šli volit, ki so ga po zakonu občine dolžne objaviti, bo lahko služil kot dokaz, da so naše ugotovitve pravilne.

Protest našega ljudstva je bil torej

mного večji kot smo ga predvidevali mi sami in prav zato je nacionalistični tisk močal, hoteč na ta način zakriti resnico.

Tik pred volitvami so nekateri videmski časopisi pisali, da bo ostal naš poziv brez odgovora. Zlasti demokristjani so upali, da ne bo oddana v Beneški Sloveniji nobena prazna glasovnica in da ne bo niti ene glasovnice, ki bi bila namenoma uničena. To njihovo upanje se je izjelovilo. Danes molčijo in kdor molči, ta potrdi.

V Gornji Terski dolini in v dolini Karnante pa se je dogodilo še nekaj drugega. Tu so bili glasovi, ki so jih dosegli socialkomunisti, v občini Brdo, predvsem posledica čudnega manevriranja nekega domačina.

Petnajst dni pred volitvami je ta človek, skupaj z inženirjem Gaggia, kandidatom na listi socialdemokratov, zbral v Teru skupino naših simpatizerjev. Lagal je, da je vladna stranka sklenila z nami nekakšen sporazum in predlagal, da je treba glasovati za vzhajajoče sonce. Zbranim poslušalcem je potem govoril še inž. Gaggia, ki je dejal, da je v nekakem sorodu z našim ljudstvom, saj je tudi njegova žena Slovenka in domačinka iz Nadižke doline. To je bil vzrok, da so saragatovci dosegli v občini Brdo porast svojih glasov od 20, ko iikor so jih imeli pred dvema letoma, kar na 176.

To izigravanje je imelo za posledico odpor številnih naših pristašev, ki so mislili, da smo se povezali z neko vladno stranko in so protestirali na ta način, da so volili za socialkomuniste, ki so tako od prejšnjih 11 glasov narasli pri teh volitvah na 171. Kljub vsem tem manevrom pa je bilo v tej občini oddanih 132 praznih ali neveljavnih glasovnic in kakšnih sto volilnih upravičencev ni šlo na volišče.

Lahko bi navedli še številne primere o poteku volitev po drugih občinah Beneške Slovenije. Vendar pa je zgoraj navedenih dovolj, da nam pokažejo kako so te volitve potekale in kdo je pri njih dosegel uspeh ter zakaj. Prepričani smo tudi, da bodo pri prihodnjih volitvah naši ljudje bolj oprezni in ne bodo nas sedali raznim čarlatanom, ki so izkoristili »Matajura« in njegovo dobro ime, da bi s prevaro dobili njihove glasove za svoje stranke.

Tako so varali ljudstvo

Poleg zgoraj navedenih dejstev, naj omenimo še eno. Da bi preprečili kakršen koli naš uspeh, so demokristjani in njihovi zavezniki začeli s podrobno propagando že mesec dni pred volitvami. Isto je storila tudi KPL, ki se je prav tako trudila, da bi prevarila zaupanje naših volivcev in pridobila njihove glasove za svojo stranko.

Naj navedemo kot primer tistega profesorja iz Dolenjega Barnasa, ki je delal propagando za KPI in je hodil po naših vaseh z »Matajurjem« v žepu ter lagal ljudem, da je KPI sklenila z nami poseben dogovor za volitve in je pozival zavedne Slovence naj volijo za levčarske stranke.

Tudi »Katoliški Glas« ki mnogo prispeval s svojim obvestilom, v katerem poziva naj volijo za demokristjane, da so se številni slovenski volivci obrnili k tem strankam. V dokaz naj navedemo Sv. Peter Slovenov, kjer so levčarske stranke dobile pred dvema letoma samo 46 glasov, letos pa so jih dosegle 286. Še bolj zanimiv je primer občine Srednje. Tukaj so pred dvema letoma socialkomunisti dosegli samo en glas, letos pa jezanje glasovalo kar 98 volivcev. Vsi ti glasovi so bili oddani v dobri veri, ker so bili ljudje prepričani, da s tem, da volijo za socialkomuniste, volijo tu-

ci za »Matajura«, ki so ga naši nasprotniki prikazali kot neko komunistično glasilo.

Lahko si predstavljate koliko novih obtožb se je pridružilo starim na račun našega časopisa. Nek višji funkcionar demokristjanov nas je primerjal celo s trojanskim konjem, ki da služi socialkomunistom. Kako smešni so ti ljudje! Po njihovi logiki bi morali biti trojanski konj socialkomunistov tudi »Katoliški katolikizem«, »Katoliški Glas« in »Trinku koleđar«, saj so prav ti ljudje tisti, ki na vse grlo vpiljejo, da je vse, kar je slovensko, istovetno s komunizmom. Nekateri italijanski časopisi prištevajo h komunistom celo naše župnike, ki pridigajo po slovensko. Zato ni nič čudnega če naši ljudje, ki govorijo slovensko in se čutijo Slovenci, končno začnejo verovati v KPI na isti način, kot so prepričani o svojem slovenskem poreku.

To so torej dosegli tisti, ki so pri nas ustvarili prepričanje, da je vse, kar je slovensko, tudi komunistično. Zato je treba tudi vse tiste glasove, ki so jih naši volivci dali socialkomunistom, staviti v isto vrsto z belimi glasovnicami in tistimi, ki so jih volivci nalašč uničili. Tak je torej položaj v Vzhodni Beneški Sloveniji.

O NAŠI UMETNOSTI

Zdaj pa se preselimo k cerkvi sv. Kvirina pri Spletu Slovencev. Glej — spet je vidana plošča zunaj na prezbitoriju; na njej beremo: »Anno domini 1495 M(a)g(iste)r Marti(n)us Petr(i)ch«. Čeprav je napis latinski, nam vendarle sporoča ime novega stavbarja slovenskega rodu. Mojster Martin Petrič je bil torej, ki je leta 1495. sezidal to cerkev na kraju, kjer je v rimski dobi baje stalo svetišče boginje Diane in kjer se je zbiral »parlament« beneških Slovencev. Tudi cerkev sv. Kvirina kaže slične značilnosti kot prezbitorij Sv. Ivana v Čele. Pravokotni podolžni ladji je prizidan prezbitorij, zaključen s tremi stranicami osmerokotnika ter obokan z rebrastim svodom, ki sloni na mnogokotnih polstebnih — služnikih. Kapiteli teh služnikov so okrašeni s riličnimi maskami, z listi in s počeznimi vrezji, le v kotih ob slavoloku sta zamenjali služnike dve konzoli v podobi bradate maske in moža, ki se z rokami opira na kolena spodvihanih nog — torej motiv, ki ga tudi na Kranjskem pogosto srečujemo. In spet so stiki reber okrašeni z rilično okrašenimi skiepniki s podobo Marije, sv. Kvirina kot cerkvenega patrona in Kristusovo glavo, na ostalih pa so poznogotski cvetovi.

Delo mojstra Martina Petriča je torej tako sorodno stavbam Andreja iz Loke ter preko tega primorsko-gorenjski arhitekturni delavnici, da ožjih zvez med njimi ne moremo zanikati. Le kamnoseški okras je pri sv. Kvirinu nekoliko okornejši, kajti izklesan je iz trdega apnenca in ne iz mehkega peščenca kakor na primer sklepniki pri Sv. Urhu v Tolminu.

ška Slovenija živela v nenehnem stiku z ostalim slovenskim ozemljem. Teda, ko v Italiji slavi renesančna umetnost že zdavnaj največje zmagoslavje, se tu pod gerami še v polni meri uveljavlja severna gotika. Kakor po vsem slovenskem ozemlju se tudi tu tradicija trdovratno upira duhovno tujim, čeprav naprednim vplivom Italije. Z lepoto stajnih Beretk ali ponosne Florence se naša skromna umetnost res ne more meriti, toda našemu človeku mora biti ljuba, ker je zrasla iz naše umetnostne volje in ob domačih vzorih.

Toda nekaj sredozemskih vplivov je vendarle zašlo tudi v to »severnjaško« umetnost. Omenili smo že značilne v nebo kipeče zvonike, ki posnemajo stolp cglejske bazilike ali zvonik beneškega sv. Marka. Spet drugod na primer pri sv. Kvirinu ali v Lipi pa se namesto stolpa dviga nad cerkvenim pročeljem le nekak nadzidek, podaljšek fasadne stene, v katerem so line za zvonove.

Tu so delovali italijanski vzori, ki so v tem kulturnem pasu med Alpami in Mediteranom svojstveno dopolnili alpski tip cerkve. Take odprte line srečujemo povsod, do koder sega vpliv obmorske kulture — tja do Ljubljane in Vrhnike ter do roba Bele Krajine in Kočevskega v Jugoslaviji. Pri Trstu jih najdemo pri Sv. Mariji na Kontovelu, v Soški dolini v Prilešju pri Kanalu, pri Sv. Urhu v Tolminu in tako dalje. Tudi vhodna lopa pred cerkvijo je značilna za mediteranski kulturni krog — pogledimo le cerkev v Lipi! — in prav tako cerkvena ladja brez stropa, v katerih se nam pogled odpira naravnost v ogrodje strehe, katere opeka — spet za Primorje značil-

severnem okolju, tu prilagodili nekaterim mediteranskim lokalnim posebnostim.

Toda doslej smo našli le nekaj spomenikov iz Nadiške doline. Ali ostala Beneška Slovenija nima umetnosti? In, ali mar nimamo umetnostnih spomenikov, ki bi bili starejši od konca 15. stoletja?

Ne moremo dvomiti — tudi med terškimi in rezijanskimi Slovenci se skrivajo spomeniki, ki bi jih bilo vredno omeniti, toda doslej so nam še prikriti; šele načrtni pregled tega ozemlja nam bo razkril vse umetnostno bogastvo te dežele. In gotovo bomo našli tudi pričjo starejšega umetnostnega snovanja, ki se doslej še izmika opazovalčevemu peresu. Saj vendar vemo, da je stala na primer na Stari gori cerkev vsaj že leta 1015., medtem ko se v Landarju omenja že leta 800. Prav gotovo zgodovina še ni izbrisala v Beneški Sloveniji vseh prič zgodnejšega srednjega veka.

Še slabše kot stavbarstvo pa poznamo kiparstvo Beneške Slovenije. Koliko srednjeveških plastik se še skriva po oitarih starodavnih cerkvic, na njih podstrešjih in morda celo po kmečkih domovih! Toda doslej poznamo le milostni Marijin kip v svetišču na Stari gori. Marija, sedeča na prestolu, se ljubeče ozira na Jezusčka, ki ji sedi na levem kolenu; bogata obleka ji pada v lepih, voljnih gubah kakor slap ob telcsu ter se ji razliva ob nogah na strani, kakor bi bila stkana iz teške svile. Tu imamo opraviti z izrazito plastičnim stilom, ki se uveljavil v severni umetnosti okoli leta 1400 in v prvih desetletjih 15. stoletja ter ima na Slovenskem najlepše priče v kipih na Ptujski gori na Štajerskem. Zaradi mehkih gub in milega idealiziranega izraza obrazov ga je umetnostna zgodovina krstila za »mehki stil«. Nobena letnica nam ne sporoča, kdaj je starogorski kip nastal, stilno pa ga lahko opredelimo v čas okoli leta 1400. Verjetno je nastal nekje na Salzburškem; tamo-

nji umetnostni krog je bil namreč v alpskem ozemlju eden izmed vodilnih ter je pošiljal svoje izdelke pogosto tudi v Italijo. To so bile zlasti podobe žalostne Marije z mrtvim Jezusom v naročju, tako zvane »Pietà« kakršno najdemo v naši bližini v Pušji vesi (Venzona).

Če pa pomislimo, da je ob mejah Re-neške Slovenije v srednjem veku plastična tvornost zelo cvetela — na Koroškem, v Karniji — ter pri tem ne pre-

CERKVICIA PRI LIPU

zremo tudi tirolskih vplivov, potem smemo upravičeno domnevati, da je morala tudi Beneška Slovenija imeti lastne klparske delavnice. Za to bo pričal kip Marije »Detetom« v Pušji vesi iz tretje četrtine 15. stoletja — čeprav že izven našega etničnega ozemlja — ki zelo spominja na nekatere plastike v okolici Škofje Loke in Kranja; pri teh bi bilo prav posredovanje Beneške Slovenije zelo verjetno. Koroško kiparstvo, ki v začetkih 16. stoletja pošilja svoje izdelke tudi v Soško dolino — na primer krilni oltar v cerkvi sv. Križa nad Kojškim — in v Kanalsko dolino — krilni oltar v Pontebu iz leta 1517. — menda v Beneško Slovenijo ni seglo.

(Nadaljevanje sledi.)

Krivopjete

[Narodna pripovedka iz Beneške Slovenije]

V gorski jami so živele strašne dvije žene, ki so se zvale krivopjete. Bile so košene in suhe s kljukstnim nosom in naprej štrlečo brado, z dolgimi zelenimi zmršenimi lasmi in z nazaj obrnjenimi rokami ter nogami. Na rokah je bila dlan obrnjena, na nogah so bile pete spredaj, prsti pa zadaj. Zato so se imenovale »krivopjete«. Prikazovale so se ponoči in strašile ljudi. Večkrat so jih videli tudi podnevi, zlasti kadar se je pripravljala nevihta. Postavljale so se po skalah in opazovale ljudi. Poznale so naračne moči in skrivnosti, prerokovale so kmetu slabo vreme, svarile so ga pred nevarnostjo in ga marsikaj učile. Za svoje navete so se navadno same dobro plačale.

Nekega lepega poletnega dne so prišle krivopjete iz svojih brlogov in začele vpiti kmetom: »Spravite svojo pšenico, nevihta s točo se bliža.« Toda nikjer ni bilo najmanjšega oblaka. Kmetje so verjeli in hitro šli na polje na delo. Medtem so pa pridrvele krivopjete v vas in odnesle iz nezavarovanih hiš vse otroke, ki so jih dobile. Gostile so se namreč zelo rade s človeškim mesom, posebno otroke so imele rade. Zbirale so deco v svojih brlogih in jo redile z orehi, lešniki in drugimi sadeži. Ko so bili otroci dobro rejeni, so jih hlastno pojedle. Pa tudi odrasle so lovile. Nekateri so jim morali služiti in opravljati jim vsakovrstna dela, one so jih pa učile raznih umetnosti in čarolištva. Marsikdo se jim je moral odkupiti s tem, da jim je privedel kakega otroka. Ako je med ljudmi raznesel njih skrivnosti so ga upepile z družino, hišo in pohištvo.

Dva mlada pastirja sta radi zanikrnosti izgubila na paši krave. Iskala sta ju do mraka vsečovsod, toda okrvah ni bilo nikjer sledu. Pozno pod noč sta pri nekem gozdu zaslišala mukanje. Vsa vesela sta hitela proti gozdu, misleč da dobita kravi. Ko sta pa dospela do kraja, kjer sta čula mukanje, se je oglašila mukanje že daleč v gozdu. Sledila sta živini in prišla daleč v gozd. Hipoma ju zgrabitva dve krivopjeti, ki sta posnemali mukanje izgubljenih krav, da bi tako pastirja zmotili in uplenili.

Odvedli sta ju v svoj brlog, kjer sta morala težko delati od ranega jutra do poznega večera. Po čudnem naključju se je posrečilo starejšemu, da je ubežal. Krivopjeti sta ga poslali cepit drva v gozd. Ena izmed njiju je šla z njim, da ga nadzoruje. Ko je cepil debela se je delal, da ne more izravnati sekire iz debela. Poprosil je krivopjeto, naj utakne roko v zaseko, da lahko izruje sekiro. Storila je to, mladenič je pa hitro izmaknil sekiro, razpoka je prijela krivopjeto, da se ni mogla ganiti, in pastir je utekel. Pribežal je v vas, kjer je povedal vaščanom, kaj se jima je zgodilo. Vaščani so hiteli na kraj, kjer sta bila pastirja ujeta. V brlogu pa niso našli drugega kot kosti drugega pastirja, katerega sta krivopjeti snedli.

OLTAR CERKVE V LANDARSKI JAMI

Podrobnejši pregled številnih srednjeveških cerkvic Beneške Slovenije bi nam gotovo odkril še nove priče te stavbarske delavnosti, toda omenimo naj le še bogato kamnoseško okrašeni obok cerkvice v Lipi pri Spletu in kot primer še malce čez pokrajinsko mejo — obok prezbitorija v Sužidu in na Svinih pri Kobaridu ter cerkev sv. Kancijana v Britofu ob Idriji iz leta 1505.

Pa recite, če ni res, da kamni kriče? Na ves glas pričajo, da je nekoč Bene-

ni korci! — je na spodnji strani pogosto poslikana s svetlimi in temnimi rombičnimi polji, kar vzbuja izredno slikovit vtis.

Kot zadnji odmev italskega vpliva pa naj omenimo še okna pri Sv. Kvirinu ali pri Sv. Ivanu v Čele: šilasta so in visoka, res gotška. Toda kamnoseški okras v njih zaključku, tako imenovano krogovičje, je tu zamenjala kar gladka kamenita plošča, izrezana v obliki sulice. To priča, da so se stavbeniki, izsolani v

Slovenija in njena hčerka na Beneškem

Kaj jočeš se ti krasotica, kaj v klavernih mislih živiš? Si tudi ti moja hčERICA, mi vedno pri srcu stojiš.

Glej! tvoje sestrice na Dravi, na Soči, na Savi si že pripravljajo lovor, da v slavi veselo vse ovenčajo me.

Ah! mamica draga in mila! Okove in žulje pogled, ki nosim, in bom jih nosila jaz v svojim domovji vselej.

Jaz nisem ne v uradu, ne v šoli, da ravno tu od vekov živim; ko tujka beračim okoli, le v Cerkvi zavetje doblim.

Ne poznam veselja, radosti, le solza mi solzo podi po bledem obličju, do kosti me laška pijalka mori.

K' dar dajo lovorske vezila ti hčerke v preslavni spomin jaz bom milotinke glasila pod vrbo, potem pa?... pogin!

In mamka, na mojo gomilo, Te prosim, položi na njo cipresovo tužno vezilo, in kani iz česa solzoi! —

Ne misli tak hčerka slovenska; ne obupaj na lastni prihod: Naj pride še sila peklenska, ne uniči slovenski zarod!

Peter Podreka.

IVAN TRINKO:

NAŠI PAGLAVCI

ČRTICE IN SLIKE IZ BENEŠKE SLO VENIJE

Povojna črtica

Celo naš bolehni Mihec je prišel na dan, da se razveseli in nasrka čistega zraka. Prisedel je k mirnejšim. Radi so ga imeli, ker je bil dober in prijazen vsakim.

Med razposajenimi paglavci je bil eden najglasnejših Polenarjev Karl, ki je sovržil Mihsca, odkar ga je obtožil, da je pokral hruške v sosedovem vrtu. Mihec bi ne bil ovajal nobenega, toda držili so njega in drugače se ni mogel opravičiti, nego da je povedal za pravega tatu. Mimo tega so se Miheci in Polenarjevi zadnjič prerekali med seboj radi nekih desk, katere je bil Polenar ukradl.

»Lejte ga, lejte! Pijančev sin je prišel. Nočemo te tukaj, bleča smrt!« Tako je Karl pozdravil ubogega otroka, ko ga je zapazil.

Mihec, dobra in pohlevna duša, ni nič

odgovoril. Vajen je bil trpeti molče. Ker je bil šibak, se ni maral baviti z nasilniki, kakršen je bil Karl. Toda rahla rdečica, ki mu je zalila blede lice, je pričala, da so ga hudobne besede vendar začele v srce.

»Ne poslušaj ga, Mihec! Kaj ti more? Saj veš, kakšen je,« ga je tolažil Stengerjev Pepič. »Hudobnik je bil in bo kot njegov oče.«

»Bleda smrt, blede smrt! Nočemo te Beži preč!« se je zopet oglašil Karl.

»Kaj mu hočeš? Saj ti ni na poti, grdina!« mu je oporekal Pepič. »Pusti ga pri miru!« so se oglašili še drugi.

In tako je bil zavržen konec hudobij. Igrali in šumeli so naprej. Nekateri so začeli skakati preko nekega čoka, ki je ležal na tleh. Tudi Karl se je udeležil zabave. Pomeknili so se iz trdih tal na

bližnjo trato, da bo bolj mehko. Doblili so dve rogljasti palici, jih vteknili naražen v zemljo in primerno visoko počez položili dolgo šibo, da bi lepše skakali. Ker ni bilo visoko, jim je šlo lahko, zato pa so kmalu šibo zvišali. Šib je že težje, da je marsikateri zadel z nogami ob njo in jo podrl. Pa so zopet nastavili in zopet tekmovali. Najspretnější je bil Pepičev brat, ki je skakal kot ververica. Karl se je že penil; hotel ga je premagati, pa ni šlo. Nazadnje sta tekmovala samo ona dva. Igra je postala zanimiva in vzbudila občo pozornost. Vsi ostali so gledali, vzpodbujali, dražili in se smejali. Pristopila sta tudi Mihec in Pepič. Karl se je hudo gnal in se jezil. Njemu na rovaš je šla marsikatera opazka.

»Nič ne bo! Preneroden si!«

»Halo, vzdigni krake, da bo!«

»Noge podrži, da ne zadeneš. Predolge imaš.«

»Kaj boš skakal, krontelj nerodni! Vidiš, da nič ne opraviš!«

S takimi in enakimi vzkliki so ga izživljali in podžigali vsakokrat, kadar mu je izpodletelo. On pa je rdeč kot rak pihal same jeze in zavisti. Naposled se je silno vpril in zanesel in posrečilo se mu je, toda ko je priletel na tla, se mu je spolznilo in telebnil je na hrbet kakor klada.

Velikanski krohot se je vzdignil med vso otročadjo. Eni so od smeha odskakovali, drugi se zvijali, drugi zopet so se z dlanmi tolkli ob kolena. Niti Mihec se ni mogel vzdržati in se je glasno zasmeljal. Karl se je osramočen in blaten vzdignil, kajti trata je bila nekam vlažnata od nedavnega dežja.

»Kaj se boš smejalo, strašilo, mrha, blede smrt!« se je jezno zagnal proti njemu, ko ga je zaslišal.

»Saj se vsi smejejo,« je mirno odgovoril Mihec.

»Naj se! Ti se pa ne boš, če nočeš, da ti zmečkam kosti.«

Mihec se je vzdržal in umolknil.

»Beži preč! Za očetom pojdi. Bog ve, kod se valja!«

»Pusti mojega očeta, saj ti ni nič storil!«

»Vsak dan se pijani in vas tepe doma.«

»Ni res!«

»Tepe vas in prav ima.«

»Ni res.«

»Kaj boš branil, pijanca! Res je, res,« je nadaljeval Karl, vidno zadovoljen, da je obrnil pozornost v drugo smer in da se niso več smejali. »V nedeljo sem ga videl, ko se je valjal po tleh, ker ni mogel stati na nogah.«

»Ni res; lažeš!«

»Ne lažem, ne; videl sem ga. Pijanec je, pijanec. In tudi ti boš tak, če ne umreš prej.«

»Pa ni res, lažnik!« je Mihec oporekal.

»Pa je.«

»Pa ni, grdina!«

»Pa je.«

»Pa ti, kaj si? Pa tvoj oče, kaj je?«

»Kaj je moj oče? No, povej! Kaj je?«

»Vsi vedo.«

»Kaj je?«

»Vsi vedo. Tat je.«

»Ti si tat, škrtelj nesramni! Svojega očeta brani, če moreš! Druge pusti v miru.«

Mihec se je začel vznemirjati in rdeči v lice. Hudo ga je bolelo sramotenje očeta; zadiralo se je v krvavečo rano; saj je bilo žalibog res, da je bil oče pijanec. Ubogi oče! Saj je bil tak iz nesreče!

»Pijanec, pijanec! Po tleh se valja. Vsi vedo, vsi znajo, vsi so ga videli.«

Mihec se je stresel od jeze. Strašno mu je vrelo in kipel v prsih, kajti očeta je vendar silno ljubil.

»Še enkrat ponovi, če si upaš!« je zahropel in krčevito stisnil medle pesti.

»Pijančev sin! Pijanec!« je hudobno in izzivajoče kričal sprijeni fantek.

(Nadaljevanje sledi.)

ZA NAŠE DELO

De bodo kokoši zdrave

De ne buodo kokoši ušafale boljezni, muorate najprej gledati na čistočo. Od cajta do cajta muorate dižinfetati kokošnjak an tuo nardita narbuj lahko, an ki vam ne bo dosti koštalo, če nucate vodno raztopino modre galice (solfato di rame) an s preparati DDT.

Kokoši muorajo biti nimar na suhem, zattoo je dobro, de potrosite u prastoru kjer spijo, zadost žaganja (segatura) ali pepela. Tudi pjesek je čober. Pjeska kokoši muorajo imjeti nimar zadosti, de se lahko u njim valijo.

Od cajta do cajta potrosite po kokošah prah (polvar) DDT, de jim uničite an ubranite uši an polinou. Gledajte, de buodo imjele kokoši nimar zadost čiste vode. Ne smije jim manjkati tudi japna, de z njim lahko djelajo jajčno lupino.

Djelo na polju

Trjeba je drugič okopat krompir an zadnji cajt je tudi, de ga osujete. Kone telega mjesca muora bit osut tudi sje-rak.

Zito je trjeba požet prjet ko je popounoma zrelo, de se ne bo zgubljalo po njivi an kar ga prenašate damú. Kadar je klasje armeno an zrne u njim ni več mlječno an je tardo, de ga lahko strete z nohtom, je zrelo za žetuo. Zito pustite u snopu t'ká cajta, de bo popounoma dozorelo an šelé potle ga omlatite. Hitro potle ko ste poželi zito preorjite ali prekopljite njivo. Tisto djelo je trjeba nardit hitro, de se zemlja ne posuši previč. Potlé na tisto njivo usejajte cinkvantin ali druge hitre rastoče rastline.

... okuol vinjik

Tiste vinjike, ki jih je poškodovala tuča ali dež muorate hitro poškopit an požveplat. Tisto djelo lahko nardite z adnim samim opravilom, če nucate rškropilno žveplo, ki ga lahko premješate bordoški brozgi (solfato di rame) an takuo škropite vinjik u tistem cajtu pruti peronospori an pruti vidiju. Par tistim djelu muorate gledat, de buodo spudnje strani listou dobro poškopljene.

Za cepljenje vinjik u zeleno je zadnji cajt, zak sada začenjajo mladiče djelati ljes an se cepi težkuo ujamejo. Proč odtarjat muorate tudi zalistnike (bastardine) na rodnih mladikah. Mladikam, ki buodo služile za drugo ljeto, pa samo

skrajšajte zalistnike, de ne buodo vinjike preveč gosto zaraščene an groziuje brez svjetlobe.

Najbuojši cajt za košujo je takrat, kar je začela večina trau an djatelj cvetit. Ce buosta kosil prej buosta imjel buojše senuo, a ga buosta pa imjel manj. Ce kosite buj poznó, seno oleseni an za-

tuo ga krave boju težkuo jedle. Duo će imjet ljepo živino, naj kosi rajši buj zguodaj kot buj pozno. Venčpart kmetu kosi skoraj prepozno an tuo ni pru, zak je trjeba gledat na kvaliteto an ne količino (kvantiteto), če buosta tjel imjeti dobro mjeko an lepou rejenó živino u hljeve.

Jalovost živine

Jalovost je predusem konseguencija (posledica) nezdravih razmjer u katjerih uzrejamo an redimo domače živali. Zattoo so u primjerih s kobilami, par katjerih je jalovost buj rjedka, krave an jenice pa so pogosto jalove, zak se manj gibajo. Direktno konseguencije jalovosti so telesne motnje, posebno motnje u ženskih spolovilih, kakor tudi več spolnih boljezni. Narvenč pa je temu krivo stalno ali pretežno bivanje živine u hljevu an pomanjkanje vitaminou u fuotru.

De bi mogli buojš zastopit zakí nastanejo motnje u ženskih spolnih žlezah, jačnikih, je trjeba vjedati, kakuo so jačniki nareti an kakuo delujejo.

Jačniki so ženske spolne žleze, ki so pa jajcevodu vezane z maternico. U njih je pouno ženskih spolnih celic (cellule) ali jajčec, ki postopoma dozorevajo. Jajčeca dozorevajo ob pojatvi, ki se par raznih varstah živine parkaže usako tulku cajta. Jajčeca se pomikajo, pruti povaršini jajčnika an plavajo u mehurčku ali mesičku, ki je napoljen s likuidom (tekočina). Tisti likuid ima u sebi važen sok, mesečni hormon, ki se izloča u kri. Že neznansko majhne množine tistega hormona sprožijo par živalih znaki pojatve an upliva u maternico. Služnica maternice odebeli an je buj prekarjvena.

Dozorelo jajčece se nazadnje izloči (separá) od jajčnika an potlé počí mehurček. Natuo se premika po jajcevodu pruti maternici. Ce po poti sreča moške spolne celice ali semenčice, se z njimi spravi. Živina se oplodi. Kar oplojeno jajčece pride u maternico, se tle ugnezdi an začne razvijati u zametek plodu.

Kar počí mehurček an se jajčece izloči od jajčnika, zapusti za sabo vidno udobino ki se napolni karvi. Hitro potlé se na tistim mjestu razvije armenkasta tvorba, ki počasi raste an prisega povaršino jajčnika. Tuo se kliče armeno telo. Tudi armeno telo izloča u kri svoj hormon. Namjen tistega hormona je, de maternico parpravi na nadaljni razvoj poznejšega plodu. Takuo se napravi za-

mladička nekakšno gnezdo. U tistim cajtu pa hormon ne pusti, de bi še naprej dozoreu jajčec an s tjem onemogoča oploditeu živine, če se ta obreji. Zattoo ostane armeno telo u jajčniku ves cajt brejosti, čeglih se pruti koncu nimar buj zmanjšuje. U drugi polovici brejosti preuzame njegovo nalogo (kompit) loža. Le tista izloča sok, ki deluje takuo kot hormon armenega telesa. Ce se pa jajčece na svoji poti u maternico ni oplodilo, takrat u maternico zamre. Armeno telo se začne manjšati, se končno razgubi an zakrni. Ker ne izloča več hormona, dozorevanje novih jajčec ni več ovirano an živina se drugikrat goní.

Kakor smo videli, hormoni usak na svojo vižo urejujejo normalno delovanje

Sadite fižou

Se je cajt, de posadite fižou, predusem med krompirjem ali sjerkom. Sevje-da pardjelak ne bo velik, a nekaj ga bo an uajine (stroče) buosta lahko jedli do jeseni. Zapucmnsjte, de fižou re smije biti usajen preveč globokó. Po navadi pravijo, de muora bit usako seme pokrito s trikrat takuo debelo plastjo zemlje, kakor je sjeme debelo. Za fižou bi takuo veljalo 2-3 centimetra. U suhi an pješčeni zemlji pa je trjeba fižou sadit za kak centimeter buj globokó.

Kup na debelo

ZIVINA ZA ZAKOL

	Po kg.
Krave	L. 210 do 230
Voli	» 240 » 260
Jenice	» 255 » 275
Ovce	» 155 » 170
Kozé	» 90 » 100
Kozliči	» 395 » 420
Jarta	» 330 » 355
Praseta	» 265 » 275

ZIVINA ZA REJO

	Po glavi
Krave mlekarice	L. 145000 do 190000
Jenice breje	» 145000 » 180000
Praseta za rejo	» 5000 » 7500

PERUTNINA - ZAJCI - JAJCA

	Po kg.
Kokoši	L. 650 do 700
Piščanci	» 750 » 800
Race	» 525 » 675
Purani (dindje)	» 550 » 600
Zajci	» 275 » 295
Cibeta	» 180 » 250
Jajca usako	» 24 » 26

ZITARICE

	Po kuintalu
Ušenica	L. 7700 do 7800
Sjerak	» 5680 » 5770
Ušenična moka	» 8400 » 9500
Sjerkova moka	» 7250 » 7350
Ušenični otrobi	» 5150 » 5300

GRADBENI LES

	Po kubičnem m.
Bukovi hlodi	L. 15000 do 16000
Orjevohi hlodi	» 17000 » 18500
Cerješnjovi hlodi	» 17000 » 18000
Smrjekovi hlodi	» 15500 » 16250
Kostanjevi hlodi	» 15000 » 16000
Jesenovi hlodi	» 18500 » 20300

DARVA'

	Po kuintalu
Bukove darvá suhe	L. 780 do 850
Bukove darvá surove	» 600 » 675
Mehke darvá	» 500 » 580
Bukovo oglje	» 3000 » 3200

SADJE AN ZELENJAVA

	Po kg.
Cerješnje	L. 30 do 50
Špargelni	» 280 » 350
Grah	» 80 » 90
Špinače	» 20 » 50
Krompir	» 30 » 35
Solata	» 45 » 60
Rečič	» 45 » 60

SER AN MASLO

	Po kg.
Mlekarško maslo	L. 1000 do 1115
Domače maslo	» 900 » 950
Ser čez 2 mjesca star	» 475 » 500
Ser do dva mjesca star	» 640 » 700

Odgovorni urednik: **Tedoldi Vojmir**
Založnik: »Matajur« d. z. o. z.)
Dovoljenje videmskega sodišča štev. 47
z dnem 26.7.1950
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorice

Ljudska pravljica: Skopa in radodarna žena

Po dolgi hoji sta bila Kristus in sv. Peter zelo lačna in zato poprosita milo-

šine. Najprej potrkata pri bogati hiši, kjer so pravkar pekli maslene pogače.

Gospodinja ju ovrne, češ da ima pri hiši samo košček črnega kruha, katerega

bo pa sama pojedla. Ker sta sveta moža vedela, da ženska laže, sta sklenila, da

jo bosta kaznovala. Šla sta dalje in potrkala na vrata borne kočé. Žena ju

koj povabi v izbo in jima veči počakati, da bi se spekel črn kruh, ker drugega ni

imela. Ko Kristus vidi, da je žena radodarna, napravi čudež: v pečí se ni pekli

črn kruh ampak maslene pogače. Kristus in sv. Peter sta se tu okrepcala in nato

odšla. Drugo jutro pa se je znašla bogata žena v horni kočí, radodarna pa v go-

spokli hiši one skopulje, in vsaka je mlá silla, da živi v svoji hiši.